

Pannon Egyetem
Gazdálkodás-és Szervezéstudományok Doktori Iskola

Válasz Dr. Kóródi Márta és Dr. Péter Erzsébet opponensi véleményére

Tóth Éva

**AZ ÖKOTURIZMUS KERESLETÉNEK ELEMZÉSE A
DUNA-DRÁVA NEMZETI PARK IGAZGATÓSÁG TERÜLETÉN**

Témavezető: Dr. Raffay Ágnes

Készthely

2016

Tisztelt Opponensek! Tisztelt Elnök Úr! Tisztelt Bizottság!

Köszönetet szeretnék mondani opponenseimnek, Dr. Kóródi Mártának és Dr. Péter Erzsébetnek, alapos munkájukért és minden részletre kiterjedő bírálatukért. Egy doktori értekezésnek nemcsak a megírása, hanem az értő elolvasása is rengeteg időt és fáradságot igényel. Hálás vagyok, hogy elvállalták a felkérést, s hogy munkámat figyelmükkel és véleményükkel megtisztelték. Köszönöm a számos pozitív észrevételt, az építő, kritikai jellegű véleményeket, melyek megerősítést és ösztönzést jelentenek további munkámban.

Válasz Dr. Kóródi Márta opponensi véleményére

Rektorhelyettes Asszony közel hat oldalon keresztül tíz alcím alatt adott részletes és alapos véleményt a dolgozatról. Válaszomban követem a véleménye szerkezeti felépítését.

1. Az értekezés témájának újszerűsége, aktualitása, tudományos és gazdasági jelentősége

Nagy örömmre szolgál és ösztönzőleg hat rám Opponens Asszonynak az értekezés témaválasztásának időszerűségére utaló kedvező visszajelzése, mely szerint területileg és tematikusan is aktuális a kérdéskör, elméleti és gyakorlati jelentőséggel bír a téma. Megtisztelő, hogy mind a téma feldolgozásának tartalmában, mind a módszertanban újszerű elemeket ismert el. Korábbi javaslatát megfogadva, célként nemcsak a keresletelemzés hiányát, hanem a beazonosított problémára adandó választ is megjelöltem. Valóban, a kínálat-elemzés szükségességét inkább a célkitűzések helyett inkább a módszertani részben kellett volna említenem. Köszönöm észrevételét, a H3 hipotézis megfogalmazása szerencsésebb lett volna, ha az eredményt még nem tükrözi. Örömmre szolgál, hogy a hipotézisek logikai kapcsolatát helytállónak ítéli.

2. A szakirodalom feldolgozásának színvonala, tudományos előzmények felsorakoztatása

Opponens Asszony a feldolgozott irodalmat rendkívül széles hivatkozási alapnak, megfelelő bázisnak tekinti, elismeri, hogy a munkát ugyan megnehezítette a folyamatosan aktualizált honlapoknak a feldolgozása, de ettől vált naprakésszé, és a javaslatok szempontjából kungruensebbé.

Örömmel vettem, hogy a szakirodalom kiemelendő, ismeretalkalmazó, tudásmegújító, rendszerező képességet bizonyító részének tartja Opponens Asszony a turisztikai szükségletpiramis ökoturizmusra kibővített változatát, valamint a védett természeti területek és értékek táblázatos csoportosítását.

Egyetértek azzal, hogy a kereslet közgazdasági tartalma, befolyásoló tényezői kisebb arányban szerepelnek, mint az ökoturizmus természeti kínálati oldalához kapcsolódó témák, vagy a fenntarthatóság problémaköre.

3. Az irodalom-feldolgozás elemző és kritikai jellege, a célok és az irodalom-feldolgozás kapcsolata

Köszönöm Opponens Asszony elismerését a témában való jártasságomra vonatkozóan.

Elismerő, hogy általában véve jónak értékeli az irodalom-feldolgozási módszertant, a különböző forrásmunkákban található vélemények, nézetek összevetését, a saját vélemény, állásfoglalás kifejtését.

4. Az alkalmazott módszerek helyessége, megfelelősége, korszerűségük, megbízhatóságuk

Köszönöm elismerését a fejezet egységességét illetően, az interjúalanyok köre miatt, illetve a kérdőíves felmérés alaposan átgondolt, jól szerkesztett, a kutatás céljaihoz igazodó felmérőlapjáért. Külön kiemeli és elismeri újszerűségét a kérdőív egy kérdésének különbözősége (réti sas, fekete gólya) miatt. A páros preferenciavizsgálat ezen módszerére kutatásom elején Dr. Lakner Zoltán és Dr. Kocsondi József hívták fel a figyelmemet.

A primer adatgyűjtés megfigyelési módszerét Opponens Asszony kiegészítő jellegűnek ítéli, és megosztott figyelmet kívánó eljárásnak tekintette. A megfigyelések lefolytatása és eredményeik rögzítése valóban nagyobb koncentrációt igényel, ennek ellenére az így szerzett

információk fontos elemekkel egészítették ki a munkámat. A megfigyelési naplókban rögzített észrevételek olyan szempontokra is felhívták figyelmemet, amelyeket egy közvetlen megkérdezés – kérdőív, vagy interjú – során nem vehettem volna észre.

Viszont az interjúba bevont szakemberek megkérdezésének strukturáltságáról valóban kevés a leírt információ, elfogadom Opponens Asszony erre vonatkozó kritikai észrevételét, későbbi munkáimban erre nagyobb figyelmet fogok fordítani.

Elismerő, hogy Opponens asszony a módszertani fejezet egységesnek, a statisztikai módszereket a témához, az adatbázis nagyságához illeszkedőnek tartja, alkalmazásukat pedig tudományos igényűnek értékeli.

5. Az eredmények feldolgozásának színvonala, matematikai-statisztikai értékelése

Örömmel tölt el, hogy Opponens Asszony szerint a kérdőíves felmérés során kapott adatbázis és az alkalmazott módszertan megfelel a célkitűzéseknek és a hipotézisek vizsgálatát is megalapozza, valamint az adatgyűjtés is megfelelő mértékű és mélységű.

Egyetértek Opponens Asszony kritikájával a táblázat és a diagram együttes alkalmazásának feleslegességét, és az alternatív válaszok diagramos ábrázolásának feleslegességét illetően, de a következetesség elve mentén igyekeztem minden kérdés feldolgozását hasonlóan (ábra és szöveges kifejtés) bemutatni az értekezésben.

Elismerem, hogy a környezettudatosság méréséhez célszerű lett volna kontrollcsoportot is lekérdezni, ez azóta folyamatban van, illetve a jövőbeni kutatási irányok fejezetben is szerepeltettem ennek szükségességét.

Megtisztelő elismerése, miszerint a szekunder és primer információk, a kvalitatív és kvantitatív kutatási módszerek aránya megfelelő, a tudományos módszerek kiválasztása megalapozott, egymást erősítő. Elismerő, hogy Opponens Asszony a matematikai, statisztikai eljárásokat helyesen kiválasztottnak, következetesen alkalmazottnak, az összefüggéseket a gyakorlati hasznosíthatóság érdekében összesítettnek, minősítettnek, az eredmények közlését jól követhetőnek értékeli, és külön kiemeli a preferencia-vizsgálatok tartalmi és módszertani érdekességét, értékét.

6. Az eredményekből levont következtetések helytállósága, diszkusszió, új tudományos eredmények

Örömmel tölt el, hogy Opponens Asszony úgy véli, hogy sikerült a megfogalmazott kutatási célokat elérni, dicsérőleg szolt kutatásom feltáró és megoldási javaslatokat is nyújtó jellegéről, és hogy a dolgozat gondolatmenetét zárt logikai egységet alkotónak értékeli.

Köszönöm, hogy a H1 hipotézis részbeni, a H2, H3, H4 hipotézisek teljes igazolásáról szóló vélekedésemet elfogadja, és új tudományos eredményként javasolja elfogadni a DDNPI látogatói jellemzőinek beazonosítását, valamint a DDNPI látogatóinak feltárt preferencia sajátosságait, a DDNPI kereslethez igazodó kommunikációs eszközrendszerének hatékonyságát, és a komplex ökoturisztikai termékek iránti igény megnyilvánulását.

Külön öröm számomra az eredmények értékelése bekezdésének zárása, és annak kiemelése, hogy munkám mind az elméleti szakemberek, mind a gyakorlatban ökoturizmussal foglalkozók számára használható eredményeket tartalmaz.

7. A jelöltnek az értekezéssel összefüggő publikációs tevékenysége

Örömmre szolgál, hogy Opponens Asszony úgy értékeli, hogy a témában megjelent publikációk jó összegzését adják a végzett kutatómunkának, és kellően igazolják a tudományos jártasságot.

8. A dolgozat szerkezeti felépítése, tagoltsága, szemléltetése, hivatkozásai

Örülök, hogy a tartalomjegyzéket pontosnak, jól áttekinthetőnek véli. A szövegtörzs szerkesztésénél a korábbi javaslatát figyelembe véve, igyekeztem a mondanivaló lényegének hangsúlyozását kiemelésekkel, a bekezdések tagolásával jelölni.

Valóban nem volt egyértelmű a 2. ábrán a látogató-halmazból kimaradó komplementerek értelmezése, bár a munkahelyi vitára benyújtott értekezéshez képest ezt az ábrát azóta átszerkesztettem, igyekeztem egyértelműsíteni. Az 5. ábrához kapcsolódó hasonló észrevételét is köszönöm, bár szerepel a szöveges magyarázatban az értelmezés, amit igyekeztem a korábbiaknál jobban hangsúlyozni.

Opponens Asszony véleménye szerint, a fejezetek számozása megfelel az előírtaknak, a dolgozat arányait tekintve kiegyenlített, az ábrák, táblázatok egységesek, informatívak, az értő és kreatív munkát igazolják, továbbá az irodalmi hivatkozások következetesek, az irodalomjegyzék összeállítása megfelelő.

9. A dolgozat stílusa

Opponens Asszony a dolgozat szövegezését, stílusát egységesnek, leíró, magyarázó jellegűnek találta, javaslatát megfogadva a jövőben jobban törekszem a tényszerű tudományos kifejezések használatára. Örömmel fogadom, hogy a szakkifejezések használatát többnyire pontosnak véli, az anyag összeállítását gondosnak ítéli, és kiemeli a mottóként funkcionáló idézeteket.

10. A dolgozat külső megjelenése

Köszönöm Tanszékvezető Asszony értékelését, miszerint az értekezés megfelel a formai követelményeknek, rendezett, külalakja igényes munka eredménye.

Összességében köszönöm, hogy Opponens Asszony az értekezést a doktori fokozat megítélése szempontjából elfogadásra javasolja, és úgy véli, hogy bizonyított a tudományos kutatási módszertan elsajátítása, alkalmazása, a doktori fokozat eléréséhez szükséges ismeretek és a kellő rendszerszemlélet megszerzése. Köszönöm, hogy úgy ítéli, hogy a témaválasztás fontos és időszerű, a következtetések helytállóak, a javaslatok figyelemre méltóak, és az eredmények iránymutatóak.

A felvetett véleményeket, javaslatokat a jövőbeni kutatási munkám során figyelembe fogom venni és ezúton is megköszönöm. Alapos és precíz bírálatáért hálás vagyok.

Kérdések:

- 1. Röviden foglalja össze a keresletet általában befolyásoló tényezőket, kiemelve a turizmusban különösen szerepet játszókat, indokolja, hogy miért emelte ki közülük a dolgozatban szereplőket!**
- 2. Milyen tartalmú komplex termék iránt van igénye a DDNPI azon ökoturistáinak, akik az ökoturizmus szakmai értelmezéséhez legközelebb állnak?**

Válaszok:

1. A fogyasztási javak keresletét általában befolyásoló tényezők több forrás összegzése^{1,2,3} alapján a következőképpen alakulnak: a jószág piaci ára, a jószág hasznossága a fogyasztó számára (azaz a fogyasztó preferenciái), a fogyasztók jövedelme, más javak árai, és egyéb tényezők. Az alapvető törvényszerűség - normál javaknál - az ár és a kereslet között fordított arányosságot mutat (természetesen vannak kivételek, mint például a Giffen-javak). A fogyasztók jövedelme és a kereslet között általában egyenes arányosság van (kivéve az alacsonyabb rendű, ún. inferior jószágok). Más jószágok árának, vagyis a helyettesítő javak árának változása egyenes arányosságban áll a vizsgált jószág keresletének mennyiségével. Egyéb tényezők is hatnak a keresletre, mint például a többi fogyasztó preferenciája (extern-hatás: nyáj-hatás, sznob-hatás, illetve presztízshatás), vagy a minőség hatás, márkahűség. Egy-egy jószág keresett mennyisége a hasznosságot maximalizáló fogyasztó optimális döntésének eredménye, adott pénzjövedelem és változatlan preferenciák mellett.

A turizmusban a keresletet befolyásoló három tényező a motiváció, a diszkrecionális jövedelem, és a szabadidő. Ezek a keresletet befolyásoló általános tényezőkkel összhangban állnak, de azoknak turisztikai specifikumait emelik ki. A diszkrecionális jövedelem szerepe fejezi ki, hogy más javak árai, illetve a fogyasztó jövedelme mekkora szabadon elkölthető jövedelmet hagy a fogyasztónál turisztikai költség céljára. A motiváció a turisztikai szolgáltatásnak a fogyasztó számára érzékelt hasznosságát tükrözi. Természetesen a motivációt az attrakcióra épülő turisztikai termék váltja ki elsődlegesen, de a keresletet közgazdasági értelmében vett befolyásoló tényezők, mint a jószág ára, a helyettesítő termékek és az egyéb tényezők, mint a többi fogyasztó preferenciája, és a márkahűség is erős hatást gyakorol rá.

A dolgozatban kis arányban vizsgáltam a szabadrendelkezésű jövedelem befolyásoló hatását (jövedelemszint mérés), mivel az ökoturizmus hazai termékei nem tartoznak a magasabb árszinttel jellemezhető turisztikai termékek közé, így nem éreztem ennek jelentőségét. Azonban a fő hangsúly a motiváció keresletté válása közben befolyásoló hatást gyakoroló tényezők feltárásán volt. Így a márkahűség feltárása (visszatérő vendégek-e), más fogyasztók értékítélete (ismerősök, rokonok ajánlották-e), a marketing szerepe (honnan informálódtak), a minőség vizsgálata (elégedettek-e). Ezen vizsgálatokat megelőzte az attrakciók, és kiegészítő szolgáltatások feltérképezése, valamint a helyettesítő termékekkel (más NPI-k kínálata) való összehasonlítása. Ezen tényezők feltárása, valamint a DDNPI-be látogatók jellemzőinek beazonosítása (általános jellemzők, utazási, helyszínen tartózkodási szokások, preferenciák) azért volt fontos, hogy a jövőben célzott marketinggel, hatékonyabban lehessen kommunikálni a potenciális kereslettel.

2. Az ökoturizmus szakmai értelmezéséhez legközelebb álló DDNPI látogatók képviselik a kereslet legkisebb szegmensét. Az OÖS besorolása (Fagence után) alapján az ökoturisták tevékenység szerinti csoportosításában az elkötelezett és az „íz-ig-vérig” ökoturisták az ökoturizmus rendszeres résztvevői, akiknél az ismeretszerzési szándék dominál. Őket kevésbé a felkapott bemutatóhelyek, mint inkább a szakvezetési túrák, a jeles napokhoz kötődő rendezvények, a kutatásokban, ökoprojektekben való önkéntes részvétel motivál, mint például a jelvénygyűjtő-túrákon, a nemzeti parkok hete rendezvénysorozat szakmai eseményein, a békamentésben, a TeSzedd Akcióban, vagy a monitorozásban való aktív közreműködés. Ők ökoportán, vagy a szabadban szállnak meg, a helyi termékeket keresik, és az adott desztináció kulturális, természeti értékeinek alapos megismerésével elégítik ki kognitív szükségleteiket is.

Tisztelettel kérem válaszaim elfogadását.

Keszthely, 2016. május 15.

Tóth Éva

¹ Badics, J. – Kiss, K. – Major I. (2001): Bevezetés a közgazdaságtanba, Veszprémi Egyetemi Kiadó, Veszprém

² Kopányi, M (1993): Mikroökonómia, Műszaki Könyvkiadó, Budapest

³ Varian, H. R. (2004): Mikroökonómia középfolon, KJK-Kerszöv, Budapest